

Stowarzyszenie Gmin Regionu Północno-Zachodniego Mazowsza
97-225 Ujazd Pł.Kościuszki 6 egm@vp.pl

SFGZ
G S P Straży Miejskich i Gminnych

Federacja Regionalnych
Związków Gmin i Powiatów RP

Członek Federacji Regionalnych Zw. Gmin i Pow. RP)

Stałe Forum Konsultacyjne przedstawicieli Reprezentantów Samorządów FRZGiP RP i przedstawicieli Związków Zawodowych - reprezentacji jednostek SG/M- członków Grupy Stowarzyszonej Pracowników SM/G w RP (Wspólne Forum)

29 Sierpnia Dzień Straży Gminnej

XXX-lecie Straży Gminnych/Miejskich

W roku bieżącym obchodzimy 30 - lecie powołania nowej formacji interwencyjno-porządkowej – Straży Gminnej/Miejskiej. W ciągu minionych 30 lat Straż przechodziła przez różne etapy, poczynając od entuzjazmu związanego z powołaniem formacji poprzez skrajny krytycyzm działań (zwłaszcza w tzw. „okresie radarowym”). Pośrodku jak zwykle znajduje się cały bagaż pracy, doświadczeń i konfiguracji ustrojowych, które istnieniu formacji Straży Gminnych/Miejskich towarzyszyły. W początkowym okresie swego istnienia struktura i zasady funkcjonowania Straży nie miały charakteru usystematyzowanego. Nawet w zakresie nazewnictwa występowało daleko idące zróżnicowanie. Obok tworzonych przez samorządy Straży Gminnych, Miejskich (w zależności od wielkości jednostki samorządu terytorialnego) formalnie występowało także określenie Policja Muncypalna. Powoływanie jednostek Straży także nie było związane z jedną ściśle określoną datą. Dlatego też praktycznie przez cały obecny rok trwają obchody powoływania formacji. Dopiero ustawa z 29 sierpnia 1997 roku o Strażach Gminnych

określała jednolity status formacji. Po zmianie przepisów w roku 1997, zakazane zostało używanie tej nazwy „Policja Muncypalna”. Ustawowo ujednolicone zostało ponadto umundurowanie funkcjonariuszy Straży, aby obywatele nie mieli problemu z odnalezieniem patroli Straży Miejskiej niezależnie od miasta, w którym się znajdują. Każdy strażnik posiada czapkę z charakterystyczną żółto-czarną szachownicą. Przepisy ujednolicają także wygląd radiowozów Straży Gminnych.

Omawiając dzieje Straży Gminnych/Miejskich należy odnieść się do dalekiej historii. Początków dziejów Straży należy doszukiwać się w średniowiecznej tradycji rycerskiej (zwłaszcza rycerzy fortecznych, rycerzy grodzkich czy tzw. „drabów miejskich”) Początkowo bardzo silną pozycję wobec Straży miał wójt, na którym spoczywał obowiązek zapewnienia spokoju i poszanowania lokalnego prawa. Do jego egzekucji zatrudniał pachołków miejskich. Byli oni niższymi funkcjonariuszami magistrackimi. Pilnowali siedziby władz miejskich, zajmowali się ściąganiem podatków i opłat, dbali o porządek w mieście i na jego przedmieściach. Jeden z pachołków, trębacz dyżurował w małym pomieszczeniu na szczycie wieży ratuszowej. Do jego obowiązków należało odtrąbienie godziny oraz czuwanie nad bezpieczeństwem pożarowym i natychmiastowe alarmowanie zauważonego zagrożenia.

Wieczorem swoją służbę rozpoczynali stróże nocni, zamykali bramy miejskie, do rana patrolowali ulice, strzegli własności miejskiej, kontrolowali zabezpieczenie przeciwpożarowe, przeciwdziałali nocnym napaściom i burdom.

Wraz z rozwojem miast powoływano straż poprzez decyzje rajców miejskich a na czele formacji stał hetman ratuszowy. Z racji wykonywanych obowiązków strażnicy miejscy zwolnieni byli od służby w pospolitym ruszeniu.

Do rozbiorów Straże Miejskie funkcjonowały jako formacje autonomiczne od innych służb porządkowych mając nadrzędną pozycję jako służba porządkowa w mieście. Epizodem, który spowodował powstanie na ziemiach polskich w okresie zaborów straży miejskich w rozumieniu współczesnym, było tworzenie przed Powstaniem Styczniowym rad muncypalnych i Straży Obywatelskich (rozwiązanych 4 kwietnia 1861 roku). W okresie Powstania Styczniowego Rząd Narodowy wydał dekret nakazujący władzy lokalnej, burmistrzom i wójtom formowanie Straży Bezpieczeństwa, które miały zapewnić porządek oraz częściowo wspierać informacją oddziały powstańcze. W 1866 r. wprowadzono w Królestwie Polskim ustawę o Straży

Miejskiej, która znosiła dotychczas istniejące komendy policyjne funkcjonujące na podstawie przepisów Konstytucji z 1815 r.

W lipcu 1919 r. wydana została nowa ustawa o Policji Państwowej, jako jednolitej państwowej formacji bezpieczeństwa z Główną Komendą Policji Państwowej, która automatycznie likwidowała całą policję komunalną oraz inne oddziały policyjne. Warto w tym miejscu dodać iż do lipca 1919 roku formacjami porządkowymi były przede wszystkim Straże Obywatelskie i Milicje Ludowe – utworzone po raz pierwszy na mocy Manifestu Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej w Lublinie. Ustawa ta została w pełni wcielona w życie dopiero w 1926 r. - mocą rozporządzenia Prezydenta RP o Policji Państwowej. Była ona jednolitym, zorganizowanym na wzór wojskowy korpusem, którego celem było utrzymanie bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego. Można więc śmiało powiedzieć, że pierwowzorem dzisiejszej Policji były lokalne Straże, których zadaniem było dbanie o szeroko rozumiane bezpieczeństwo i porządek w mieście.

Zaprezentowane powyżej informacje to jedynie „skrót w zarysie” bogatej historii Straży Miejskich/Gminnych/Obywatelskich, które w bogatej swej historii wykazały istotną rolę w kształtowaniu podstaw bezpieczeństwa i porządku szczególnie w wymiarze regionalnym.

Strażnicy Miejscy w okresie
Średniowiecza (Drabowie)

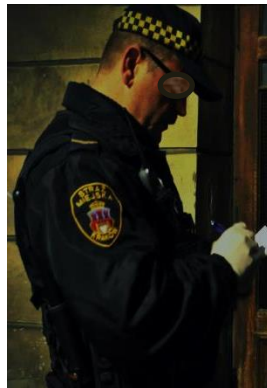
Rycerz miejski z przełomu
XVII/XVIII wieku

„Strażnik Bezpieczeństwa”
W okresie Powstania Listopadowego

Straż Obywatelska m. Sosnowiec
w czasie I wojny światowej

Funkcjonariusz Straży
Miejskiej podczas interwencji
(okres współczesny)